

MESURES DE QUALITAT DE VIDA I SATISFACCIÓ CIUTADANA: NOVES TENDÈNCIES, SUBJECTIVITAT I CANVI D'ESCALA.

Andreu Català, Marta Domingo, Xavier Parra, Núria Agell

GREC Group and ESAII-UPC. Av. Víctor Balaguer s/n. 08800 Vilanova i la Geltrú,
Spain. Phone: +34 93 896 7230

GREC Group and EPSEVG-UPC. Av. Víctor Balaguer s/n. 08800 Vilanova i la Geltrú,
Spain

GREC Group and ESADE-URL. Av. Pedralbes, 60. 08034 Barcelona, Spain

Web page: <http://www.upc.edu/web/grec>

andreu.catala@upc.edu, marta.domingo-gou@upc.edu, xavier.parra@upc.edu, nuria.agell@esade.edu

RESUM

La modelització i mesura de la qualitat de vida s'ha convertit en una àrea de recerca activa a partir del reconeixement de la marcada essència qualitativa d'aquest indicador. Hi ha estudis recents a escala nacional que insisteixen en la necessitat d'incloure mesures subjectives de satisfacció de vida per valorar correctament la qualitat de vida, anant més enllà de la pura quantificació d'índexs econòmics o socials. Aquesta ponència presenta una primera aproximació a la conceptualització dels indicadors implicats en la modelització de la qualitat de vida a escala de comunitat local. La nostra proposta es basa en els resultats del nostre treball previ en la modelització del 'grau de satisfacció dels ciutadans amb la seva localitat' usant xarxes neuronals del tipus RBF i en les idees exposades en recents treballs de R. Costanza, referenciats més avall.

INTRODUCCIÓ

Aquesta ponència tracta d'un indicador essencial en la mesura de la sostenibilitat que és la qualitat de vida i s'emmarca dins el tema de la generació de coneixement en la recerca: interdisciplinarietat i/o diàleg social.

La sostenibilitat es pot entendre com un mitjà per augmentar la qualitat de vida de les persones mitjançant l'establiment de polítiques sostenibles en els tres eixos social, econòmic i ambiental. Aquesta visió fa de la qualitat de vida (QOL) una variable essencial a modelar i mesurar tant a escala nacional com a escala de comunitat local.

No és senzill acordar una definició pel concepte 'qualitat de vida'. De fet, la idea de qualitat de vida està evolucionant des d'un concepte de benestar lligat a l'economia de mercat que maximitza els ingressos i el consum en pro del creixement, cap a un concepte de benestar lligat a la nova economia ecològica que abasta el benestar material més altres aspectes relacionats amb la satisfacció de vida, entesa com la percepció del benestar i satisfacció amb la pròpia vida de cadascú.

De fet, el terme QOL es pot utilitzar o bé per expressar com se satisfan les necessitats humanes o per representar la percepció de satisfacció de vida d'individus o grups [1]. Naturalment, la idea que la QOL no pot ser merament avaluada per indicadors econòmics clàssics està prenent força. Els aspectes qualitius i subjectius es van

apuntant com a indispensables en els estudis de satisfacció de vida [2]. Així, les mesures de benestar subjectives intenten obtenir la pròpia avaluació dels individus de la seva satisfacció de vida a partir d'entrevistes personals [3].

Fins ara, la nostra recerca ha tractat la mesura de la satisfacció de vida a nivell de comunitat local a través de l'estudi de l'indicador 'grau de satisfacció dels ciutadans amb la seva localitat'. El nostre grup va rebre l'encàrrec de fer un estudi estadístic descriptiu d'aquest indicador per l'ajuntament de Vilanova i la Geltrú (Catalunya, Espanya), en el qual les dades es recolliren a través d'un qüestionari centrat en els ciutadans. Aquest treball va posar en evidència un parell de fets que ens van motivar a anar més enllà. En primer lloc, l'indicador 'grau de satisfacció dels ciutadans amb la seva localitat' és clarament de naturalesa qualitativa. En segon lloc, el fet que el percentatge de ciutadans que estaven 'bastant satisfets' o 'molt satisfets' amb la localitat com a lloc per viure i treballar era sensiblement més alt que el percentatge de 'bastant satisfets' o 'molt satisfets' en les qüestions parcials sobre els diferents aspectes de la ciutat.

Això va suggerir-nos que part de la informació subjectiva es perdia amb el tractament clàssic. Utilitzant un sistema capaç d'aprendre a partir d'informació qualitativa sobre les preferències sobre la ciutat, que els mateixos ciutadans havien expressat en una pregunta oberta, hem explorat la possibilitat de modelar de forma més acurada la satisfacció dels ciutadans. És a dir, hem mostrat com la incorporació de tal informació qualitativa (o subjectiva) millora la precisió de la classificació de xarxes neuronals del tipus RBF [4,5]. Aquests primers resultats ens han portat a pensar que la introducció d'informació subjectiva i més relacionada amb la part afectiva de les persones millora la modelització d'aquests indicadors.

CÀLCUL DE LA QUALITAT DE VIDA: NOVES TENDÈNCIES

Acceptant que QOL sigui alguna cosa més que un valor econòmic purament, veiem com es pot estudiar. Dos enfocaments bàsics es poden definir en el modelat i mesurament de la qualitat de vida. Primer, les mesures "objectives" de QOL que inclouen expressions quantitatives de vectors socials o econòmics (per exemple, producció econòmica, índexs d'alfabetització,...) que són deduïts per experts. Un exemple és l'Índex de Desenvolupament Humà de les NU [6]. Segon, mesures "subjectives" de QOL basades en enquestes o qüestionaris en els quals es comunica l'autopercepció de la pròpia satisfacció. Les mesures subjectives es consideren una bona mesura del que la gent realment creu important per millorar el seu benestar i felicitat [3].

Recentment, una definició integradora de QOL ha estat donada per Costanza et al. [1] que combina aspectes objectius i subjectius. Aquesta definició entén la QOL com "l'abast al qual les necessitats humanes objectives són satisfetes en relació amb les percepcions personals o de grup de benestar subjectiu".

Les necessitats humanes són necessitats materials que s'han de cobrir per assegurar la subsistència juntament amb les necessitats no materials com ara la seguretat, l'afecte, la identitat, etc. Hi ha quatre tipus de capital que pot satisfer qualsevol necessitat humana: capital humà, capital social, capital construït i capital natural. Per aconseguir la

percepció de benestar es necessita un acompliment relativament equilibrat de cada capital.

Costanza et al. [1], proposa una llista de necessitats humanes: subsistència, reproducció, seguretat, afecte, comprensió, participació, lleure, espiritualitat, expressió de creativitat i emocional, identitat, llibertat. Per mesurar com es percep l'acompliment de cada necessitat ens proposa alguns indicadors a escala individual i nacional. Uns quants d'ells es proposen en forma de mesura subjectiva a través de qüestionaris.

CORRESPONDÈNCIA ENTRE LES NECESSITATS HUMANES A ESCALA NACIONAL I A ESCALA DE COMUNITAT LOCAL: PRIMERA APROXIMACIÓ

Prenem com a marc la llista de necessitats humanes proposada per Costanza et al. [1], que a la vegada és una reinterpretació de les concepcions d'altres autors sobre les necessitats humanes bàsiques [e.g. 8, 9]. El nostre objectiu és identificar quins són els béns i serveis que haurien de ser proporcionats pels gestors de la comunitat local per contribuir a la qualitat de vida dels ciutadans. A la Taula 1, donem una primera proposta de mapatge entre cada necessitat humana proposada a escala nacional i els béns i serveis identificats a nivell de comunitat o nivell urbà. Els hem adaptat a l'escala de comunitat i hem afegit més béns o serveis que consideràvem pertinents (marcats a la taula 1 amb *).

Taula 1. Béns i serveis a escala de comunitat local.

NECESSITATS	BÉNS I SERVEIS A L'ESCALA LOCAL	CAPITAL
Subsistència	Estructura física de la ciutat* Espais públics, carrers, ...* Seveis ecològics (aire net i aigua) Serveis públics de salut Oportunitat de treball*	Construït Natural Social
Reproducció	Atenció als infants * Transmissió de la cultura	Social Humà
Seguretat	Seguretat a casa i en espais públics Distància de seguretat dels llindars ecològics crítics Cura dels malalts, ancians i discapacitats*	Construït Natural Social
Afecte	Tolerància, respecte, solidaritat	Social
Coneixement	Accés a la informació	Humà, Social
Participació	Contribució i control sobre la vida política, comunitària i social Canals d'opinió, de reclamació* Ciutadania	Humà Social
Oci, Temps lliure	Recreació, relaxació, tranquil·litat Accés a espais urbans de passeig (avingudes, zones peatonals) * Accés a la natura	Construït Social Natural
Espiritualitat	Accés a experiències transcendents Accés a la natura	Humà Social Natural
Creativitat/ expressió emocional	Manifestacions culturals* Expressions de tradició popular*	Humà Social
Identitat	Sentit de pertinença Sentit de lloc Actes identitaris (tradicions)*	Social Natural Humà
Llibertat	Diversitat de serveis* Mobilitat	Social Natural

REFLEXIONS PER AL DEBAT

Es poden introduir mesures indirectes subjectives que no siguin la pregunta directa a la persona sobre la seva satisfacció?

Es pot obtenir informació subjectiva sobre QOL a través de les opinions de ciutadans escollits (representatius)?

REFÈRENCIES

- [1] R. Costanza, B. Fisher, S. Ali, C. Beer, L. Bond, R. Boumans, N.L. Danigelis, J. Dickinson, C. Elliott, J. Farley, D.E. Gayer, L.M. Glenn, T. Hudspeth, D. Mahoney, L. McCahill, B. MacIntosh, B. Reed, S.A. Turab Rizvi, D.M. Rizzo, T. Simpatico, R. Snapp, Quality of life: An approach integrating opportunities, human needs and subjective well-being. *Ecological Economics* **61** (2007), 267-276.
- [2] R.A. Easterlin, Explaining happiness. *Proc Proc. Natl. Acad. Sci.* **100** (2003), 11176–11183.
- [3] E. Diener, M. Diener, C. Diener, Factors predicting the subjective well-being of nations. *J. Pers. Soc. Psychol.* **69** (5) (1995), 851–864.
- [4] M. Domingo, N. Agell, J.C. Aguado, A. Catala, A Qualitative Reasoning Approach for measuring citizens' satisfaction. Recent Advances in AI Research and Development, *IOS Press* **113** (2004), 193-198.
- [5] M. Domingo, N. Agell, X. Parra, M. Sanchez, C. Angulo, Using Qualitative Information to Predict Citizens' Satisfaction. *AI Communications* **20** (2007), 59-65.
- [6] *United Nations Development Programme, 1998. Human Development Report 1998.* Oxford University Press, New York.
- [7] A.W. Vemuri, R. Costanza, The Role of Human, Social, Built, and Natural Capital in Expl Explaining Life Satisfaction at the Country Level Level: Toward a National Well-Being Index (NWI). *Ecological Economics* **58** (2006), 119-133.
- [8] M. Nussbaum, J. Glover, 1995. Women, Culture, and Development: A Study of Human Capabilities. Oxford University Press, Oxford.
- [9] M. Max-Neef, 1992. Development and human needs. In: Ekins, P., Max-Neef, M. (Eds.), Real life Economics: Understanding Wealth Creation. Routledge, London, pp. 97–213.